

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. XI. Quintum Privilegium, circa absolutionem à reservatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Notâ Gregorium XIII. concessisse, ut Privilegiis, in hac clausula contentis possit quis iterum cum secunda Bulla frui, sed non tertio, ut infra distinctius explicabimus.

Porto clausula hæc duo continet privilegia, quæ sunt quintum, & Sextum in ordine, de quibus sigillatim sua propria Capitula jam instituo.

CAPVT XI.

Quintum Bullæ Privilegium circa Absolutionem à reservatis.

1. **Q**ui Bullam Cruciatæ sumpserit potest, durante anno, eligere Confessarium, ex approbatis ab Ordinario, per quem Confessarium absolvi possit pro foro interno ab omnibus casibus, & censuris, satisfacta parte, & quidem, toties quoties à reservatis Episcopis, à reservatis autem Pontifici (excepta semper hæresi) semel in vita & semel in periculo mortis; atque ab iisdem Pontificiis iterum, si secundam bullam sumpserint; non vero tertio, si tertiam modo, quando delicta sunt deducta ad forum contentiosum, cautiones mox dicendæ §. 6. adhibeantur.

Hoc privilegium quod sanè magnum est explicui quidem §. 5. pen. §. 4. n. 11. & Trull. de cas. re. c. 12. §. 9. Sed nunc in proprio loco per partes suas sic explicamus, seu iterum repandimus.

§. I. Explicatur illud ex approbatis ab Ordinario.

1. **S**i in Bulla aliqua, vel rescripto quocunque ut certe in Iuliano sæpe vidimus, dicitur, posse Fidelem, cui sit concessio absolvi seu dispensari à quocunque Confessario, sed addatur (approbato ab ordinario loci) non est mihi dubium requiri approbationem Episcopi, seu ordinarii illius diocesis, quamvis non tuæ, ubi sit confessio, nisi forte limitetur, hoc vel simili modo (à tuo Ordinario, vel ab Ordinario tui loci), tum enim servanda esset limitatio.

2. Dubium ergo solum est, quando absolute dicitur approbato ab Ordinario, ut certe dicitur in Bulla Cruciatæ, de qua noster præfens est sensus. Nam cum sic non appareat, à quo ordinario procedere debeat approbatio, querendum est, quisnam Ordinarius per hæc verba designetur.

3. Pugnant loquendo de dicta Bulla paribus armis utrinque doctores. Non pauci aiunt, sufficere, si in Sacerdote ad sit approbatio cuiuscunque Ordinarii, siue loci, siue ipsius Confessarii, siue Penitentis legitime collata, etiam si dictus Sacerdos alio suum domicilium transferat, & ex illius v. g. huc accedat, modo ipsi approbatio nondum spiraverit; nam si spigavit, dicam mox.

Ratio potissima huius sententiæ est; quia nihil amplius requirunt illa Bullæ Cruciatæ verba, Ex approbatis ab Ordinario, dum aliud non addunt. Ita tenet Henriquez Valer. Tho. Hurtad. Tho. Sanch. Diana, alique quos ego citò Lib. 6. de Penit. c. 5. §. 4. n. 15.

Semper autem notetur illud (legitime) in hac sententiâ, id quod explicatius intelliges ex sequenti decisione.

Ordinarius v. g. Messanensis potestne valide approbare Sacerdotem siue commorantem in alia diocesi v. g. Panormi, adhuc, ut sit eligibilis per Bullam Cruciatæ à Civibus Panormitanis, uti etiam, ut sit eligibilis à quibuscunque aliis Christi Fidelibus?

4. Ita nonnulli putant, quia hic jam erit Sacerdos approbatus ab Ordinario, id quod solum requirit Bulla, esto ille qui approbat, non sit ordinarius loci, nec Penitentis nec Confessarii.

5. Verum id nulla ratione sustinendum est. Nam Tridentinum & Bulla & Rescripta, quando requirunt approbationem ordinarii, loquuntur de approbatione, quæ legitime, & secundum iura conferatur? At secundum quam lege ordinarius Messanensis potest Sacer-

doto diocesis alienæ concedere approbationem, solum ut sit ab omnibus eligibilis per Bullam? hoc v. re. non esse facultatem, ut possit per Bullam eligi, quod est ratio Episcopi potestatem. Approbet ergo huiusmodi Episcopus dictum sacerdotem ad excipiendas confessiones omnium diocesis Messanensis, quod iure posse ab ipso fieri, non dubitamus, quia potest pro suis ovibus undecunque convocare Confessarios; siquidem tunc, quia ipsiusmodi sacerdos legitime erit approbatus ad confessiones, erit ab omnibus per Bullam.

6. Iam vero plures negant, sufficere unam approbationem, quamvis legitimam cuiuscunque Ordinarii, ut quis per Bullam eligi in confessarium queat. Ita Sanch. Vasq. Delugo, Laym. alique ibid. à me citati.

Ratio huius secundæ sententiæ potissima hæc est; Summus Pontifex in hac Bulla Cruciatæ, dum potest Confessarium approbatum, proficitur, velle se confirmare dispositioni Concilii Trid. Sed Tridentinum requirit approbationem Episcoporum in singulis diocesis, ut nos diximus l. de pen. c. 5. ergo etiam causam requirit in Bulla Pontifex.

7. Huic tamen rationi sic respondere possit Prima sententia. Pontifex in Bulla Cruciatæ dum potest Confessarium approbatum, proficitur se confirmare cum dispositione Tridentini in substantia approbationis; ut scilicet Confessarius sit legitime approbatus, conceditur. In aliis, & præsertim in multiplici approbatione negatur.

Neque gratis id negatur: Quando enim Pontifex in dandis similibus Privilegiis vult, in multiplici approbatione se conformem reddere dispositioni Tridentini, id explicite facit, apponendo illud ab ordinario loci, vel quid simile: ergo, cum in Bulla non sic se explicet, erit in approbatione illa multiplici conformem se reddere Trid. non intendit.

8. His ita explicatis pronuntio nihilominus, utramque sententiam esse probabilem.

9. Si quis quærat. Secundam sententiam sequentes, cuius Episcopi approbationem requirunt?

Respondet, Varii varios. Vasq. alique citati à Bollo, de Iul. sect. 3. c. 2. n. 209. requirunt approbationem Episcopi loci, in quo sit concessio: Laym. alique apud Auer, §. 16. de pen. n. 29. Approbationem Episcopi Penitentis, illius scilicet, qui debet absolutionem recipere. Sanch. cum Delugo, Sanch. l. 3. matr. d. 26. n. 2. requirunt approbationem Episcopi Sacerdotis, puta illius, qui excommunicatus est confessionem atque absolutionem collaturus.

An sufficiat pro Bulla Approbatio qua cessavit.

10. An confessarius, cui legitime spiravit, vel à quo legitime revocata est approbatio, possit eligi per Bullam? Idem queritur de Parocho, à quo forte ablata est Parochia.

11. Respondet negativè cum Cast. de bull. p. 8. §. 1. n. 5. solum enim est eligibilis pro eo tempore, quo durat approbatio. Ratio est, quia privilegium Bullæ concedit, eligi posse sacerdotem approbatum; & sensus videtur esse, ut sit actu approbatus. Atqui is, cui illa cessavit, non dicitur amplius actu approbatus, sicuti excommunicatus, qui est jam absolutus, non dicitur amplius excommunicatus. Adde inconveniens, quod mox dicam n. 15.

12. Illud ergo Approbatus non est participium præteriti temporis quasi, qui fuit approbatus, sed est nomen concretum, quod requirit formam approbationis actu moraliter adesse, hoc est, eam non fu se revocaram.

13. Aliqui cum Acofta, & ex parte Rodr. Apud Cast. l. 1. c. & Marco Serio in bull. Cruc. hic, in Bullam Cruciatæ dicente id esse probabile, concedunt, contententes se, si dicere fuisset semel approbatus, quamvis fuerit pro tempore approbatus, quo elapso, non fuit ex legitima causa reprobus, quam sententiam refert, & non recipit Cast.

Caste. *Idem lege*: nam, quia in praxim deducere hanc sententiam nec volo, nec audeo, satis habeo, illam tibi brevius innotuisse.

An sufficiat pro bulla, limitata approbatio.

13. Qui est approbatus limitatè pro mulieribus non pro viris, pro rusticis non pro mercatoribus &c. Potestne ex privilegio bullæ, vel simili, Rescripti eligi ab omnibus illimitatè?

14. Respondeo cum Suar. de 28. pæn. sect. 7. n. 3. aliis, que (quos ego cito l. 5. de pæn. c. 5. §. 4. n. 29.) nequaquam, sed solum pro illis, pro quibus est approbatus. Ratio est, quia supra diximus, eligibilem per bullam debere esse legitime approbatum, at hic respectu illorum, à quibus excluditur, approbatus legitime non est.

15. Scio non paucos cum Diana, aliisque à me ibid. citatis concedere posse ab omnibus illimitatè, quia verificatur (aiunt) illam esse aliquo tandem modo approbatum, neque enim bulla distinguit, an debeat esse approbatus illimitatè, an limitatè, sicuti approbatus ab Episcopo pro sua diocesi potest dici limitatè approbatus, & tamen prima sententia modo allata probabiliter sustinet, posse hunc illimitatè eligi.

16. Video argumentum urgere, sed non convincere, etiam video. Nam inconueniens, quod sequitur, ostendit, sententiam hanc non esse probabilem. Sic enim Sacerdos approbatus pro una femina, vel pro uno puero esset eligibilis per Bullam pro tota Diocesi, imo, in prima sententia, pro toto orbe; ex quo inconueniente colligimus, non posse præsumi, Summum Pontificem id voluisse concedere. Quod inconueniens non apparet in casu dicto n. 15.

17. Simile inconueniens evenit in eo, qui fuisset approbatus per unum, vel per alterum diem ut solet in Hebdomada Sancta aliquando ab Episcopis fieri, posset enim is per totum Terrarum orbem, & semper eligi, quod nemo dicere audebit.

18. Doctores nonnulli ex proxime citatis n. 3. sustinent limitatè approbatum posse ab omnibus per Bullam eligi, sed solum quando limitatio non est appposita ob defectum scientiæ, si enim esset propter ejusmodi defectum appposita, non posset (aiunt) ab omnibus eligi.

19. Verum cum approbatio non sit solum testificatio scientiæ, sed morum, sed prudentiæ, sed decentiæ ut vidimus in r. de pæn. cur horum defectus æque non restringant approbationem?

Religiosi an ex Bulla Cruciatæ possint eligi?

20. An Religiosus Sacerdos possit à Fidelibus eligi in Confessarium vi Bullæ? Respondeo. Certum est, Sacerdotem Religiosum posse eligi ex vi Bullæ à Fidelibus, sed debere esse approbatum ab Ordinario modo jam dicto, nam sic etiam ipse Religiosus erit Confessarius legitimus respectu Fidelium secularium.

At verò an Regularis approbatus solum à suo Prælato sit eligibilis per bullam à seculari, questio esse posset. Ad quam respondeo negativè quia Trid. sess. 23. c. 13. de Reform. semper pro secularibus vult, ut etiam religiosi approbentur ab Episcopis. Et ex alia parte semper præsumendum est, Pontificem velle se conformare Tridentino in substantia approbationis, ut n. 13. diximus, atque adeo etiam in Bulla.

§. II. *An possit absolvi à reservatis Episcopo toties quoties & à reservatis Papa semel, &c.*

1. Quoad prius, nihil est, quod explicatione indigeat, clara enim sunt bullæ verba. Vide tamen, mox §. 5. unum quod huc pertinet.

2. Quoad posterius, hæc habet. Si à commissio delicto reservato Pontifici, v. g. per lectionem publicam li-

beret heretici de Religione tractantis, fuisti per bullam jam absolutus, & deinde in eodem anno incidas sive in idem peccatum legendi publicè librum heretici, sive in aliud speciem distinctum, occupandi v. g. publicè bona naufragantium, non potes ex vi ejusdem bullæ in vita absolvi, nec à peccato novo publicè legendi, nec à peccato occupandi. Ratio est, quia bulla non concedit, ut possis in vita absolvi semel à quolibet peccato Pontifici reservato, concedit enim solum unicam absolutionem in vita à peccatis Pontifici reservatis. Indigebis ergo tunc secunda bulla, ea tamen lege, ut si tertio incidas, non tibi profutura sit tertia. Ita Bard. in p. 2. tract. 6. c. 1. sect. 1. cum aliis. Contra quem pugnat Leand. in 2. de excomm. d. 17 §. 2. g. 83. dicens, esse probabile per unicam bullam concedi, posse absolvi ab omnibus, dummodo ab unoquoque in specie semel tantum intra publicationis annum quis absolvatur. Certe id esse probabile, negare non possum; quia hunc sensum facere commodè possunt verba bullæ; si attente legantur.

Dictum autem est (*publicè*) nam de Pontificiis occultis dicam mox separatim §. 5. cit.

3. Ex eo autem, quod in nostra sententia bulla semel dictam reservatorum absolutionem concedat, fit, ut si in ea confessione aperias singula, vel plura peccata contracta ex pluribus aliis delictis diversis Pontificiis, puta occupatione bonorum naufragantium, percussione Cardinalium, læsione immunitatis Ecclesiasticæ, &c. fit (inquam) ut possis ab omnibus simul absolvi per unam bullam, quia sic unam recipis absolutionem. Idem per secundam bullam, sed non tertio, ut dictum est.

§. III. *In Mortis Articulo.*

1. Si quilibet Sacerdos in hoc articulo potest absolvere à reservatis, ut differimus latè in tractatu de Pæn. quid emolumenti affert hoc bullæ Privilegium.

2. Respondeo. Duo emolumenta. Alterum, quod ab solutio hæc potest conferri ab effectu ex vi bullæ, etiam præsentè proprio ægrotantis Patrocho, quod certe inserviet pro illis qui, ut ibidem vidimus, sustinent, tunc id non posse quemlibet Sacerdotem.

3. Alterum, quod si tunc absolutis ab excommunicatione reservata, liber eris ab onere te præsentandi Superiori, quia electus per bullam, jam est tuus Superior delegatus à Pontifice, à quo onere, quando absolveris ex universali facultate concessa pro periculo mortis, liber nequaquam es.

§. IV. *Excepta Hæresi.*

1. Quamvis multi multa asserant, quibus probent, hæresim formalem externam (mere enim internam non esse casum reservatum, lib. 2. in Decal. c. 1. §. 8. n. 2. diximus) saltem occultam, posse per bullam Cruciatæ absolvi ex illo principio, quod ex una parte potestas concessa Episcopis absolvendi ab illa, adhuc in ipsis, ex probabilissima opinione remanet, etiam potest bullam Cœnæ, & ex alia parte, Bulla Cruciatæ concedit posse absolvi omnia quæ possunt Episcopis, nihilominus cum propter ejus gravitatem hæresis absolutio non veniat in concessione generali, ideo saltem hodie, ubi est Tribunal Sacre Inquisitionis Hispaniæ, non possumus hujusmodi sententiæ adherere: Id quod etiam alibi, puto, saltem consulendum. Cæterum, qui de hac questione rationes late utrinque adductas cognoscere cupit, eas legat ab aliis fusè agitas præsertim Bard. Trullench. Ludovico à Cruce citatis à Leand. l. 7. g. 85. & 86. §. 9. 38. & 39.

2. Dixi autem signate (hæresim formalem) id est, cum errore intellectus. Nam quando intellectus error non intervenit, ea tanto rigori non subest. Quare sortilegium, maleficium, superstitio, magia, adoratio Dæmonum,

num, sollicitatio in confessione, blasphemia hereticales, & omnia alia crimina contenta in Editis inquisitionum, possunt per bullam absolvi toties, quoties, si sunt Episcopalia: at semel in vita, & semel in morte, si sint Pontificia, qualis est v.g. lectio publica libri heretici de religione tractantis, & hoc iterum cum secunda bulla. Sed non tertio, &c. Ita Leand. l.c. §. 3. q. 88. multos referens.

3. Quætes per hanc occasionem, An per bullam Cruciatæ concedatur posse absolvi poenitentem, antequam denuntiet aliquod crimen inquisitori ex obligatione denuntiandi? Respondeo non posse (quidquid dicat Navarrus apud Leandrum l.c. disp. 17. q. 85.) quia in bulla huiusmodi potestas non ingeneritur.

§. V. An toties, quoties ab oculis Pontificiis.

1. **A**Què probable iudico, per bullam posse absolvi ab oculis Pontificiis etiam Ccenæ domini, & non posse, (excipe etiam hæc sum occultam de qua modo §. precedente dictum est) sic Sanch. Trullen. Diana cit. à Leandro l.c. q. 84. Ratio quod possit, est quia per bullam potest quis absolvi ab Episcopalibus. Sed iam casus omnes Pontificii occulti sunt hodie Episcopis concessi à Tridentino, sess. 24. c. 6. de refor. atque ad eos sunt tandem aliquo modo Episcopales, ergo, &c. Neque obstat idem dici, propter hanc rationem posse de hæc si occulta non obstat, inquam, quia, propter ejus enormitatem, & propter sensum Ecclesiæ quæ eam regulariter excipere solet, non desimus de illa loqui, perinde ac de cæteris.

2. Ratio, quod non possit, est quia hi casus Pontificii occulti ex eo quod concedantur Episcopis non desinunt esse Pontificii. Adde in bulla dici sine limitatione, omnes Pontificios posse solum absolvi semel, ergo excludit occultos.

3. Sed huic rationi respondet prima sententia, dicens, oculos desivisse esse Pontificios, statim atque concessi fuerunt Episcopis jure ordinario, quod nobis satis est, loquentibus de privilegio bullæ, quod est favorabile. Ad id, quod additur, respondet, limitationem illam publicis implicate poni in bulla, dum per eam conceditur, ut Episcopales quales sunt Pontificii occulti absolvi possint toties quoties, non verò alii. Utraque ergo sententia, ut diximus, probabilis est.

§. VI. Ab omnibus Censuris.

1. **C**ertum mihi, & Tho. Sanch. l. 6. sum. c. 17. n. 41. & 43. cum Castrop. de Bull. p. 8. §. 4. n. 8. aliisque est, per bullam posse absolvi excommunicationem, suspensionem, interdictum personale, quædo hæc postrema duo sunt proprie censuræ. (Nam excommunicatio semper censura est, ut in propriis tractatibus late explicatum est à nobis) si hæc censuræ sint occultæ, sive publicæ, & deductæ ad forum contentiosum, sive sint à jure, sive ab homine per sententiam specialem contra aliquem in particulari fulminatam, & sive prædictæ sint censuræ denunciata nominatim, sive sint excommunicationes contractæ ex percussione publica Clerici, & quidem toties, quoties, si hæc sint Episcopales, sed semel in vita, & semel in morte, si sint Pontificiæ, atque iterum cum secunda bulla, sed non tertio, (excipimus autem propter superius dicta excommunicationem ex hæresi contractam, &c.)

Ratio tantæ Potestatis est, quia in bulla, quoad hæc nulla apponitur restrictio, & ex alio capite beneficium Principis late est interpretandum. Vide Leandrum de excomm. d. 17. q. 87. & 95.

2. Quando autem dictum est (etiam deductæ ad forum contentiosum) maxime advertere debes illud. Quod quamvis per bullam possit quis absolvi ab excommunicatione deducta ad forum contentiosum, pendente ra-

men lite, illicite concedetur absolutio; nam hæc auctor prajudicium judici Ecclesiastico.

3. In quo tamen excipe, q. a. do iudex vel longè distat, vel injustè agit, vel nimis rigore se gerendo, urge absolutio: tunc enim si Poenitens ex parte sua de promptu iusto ejus, qui excommunicationem fulminat, præcepto obedire, cum cesser contumacia, poterit absolvi per bullam.

4. Id quod diximus n. 2. dictum etiam sit pro excommunicationis nominatim: quamvis enim per bullam possit absolvi pro foro conscientie nominatim excommunicatus, tamen non erit passim absolvendus, sed erit ad suum Prælatum remittendus ne veniat in contemptum potestatis Prælati. Adhibe nihilominus exceptionem non procedente allatam.

5. Certum item est, vi bullæ absolvi non posse reationem à divinis, nec interdictum sive Generale sive speciale locale, nec personale generale, ut in tract. de interdicto dicitur, & notant hic Trullen. & Castrop. l. c. ut eas irregularitates, quæ non sunt censuræ, nec illas quæ sunt inductæ ob indecentiam, quia quis laborans reputatur ab administrando altari, qualis est v.g. irregularitas ex Bigamia: quia bulla solum concedit absolutionem à censuris, ex quibus non est irregularitas ex indecentia.

6. Quæstio igitur solum proponi solet de irregularitate, quæ incurritur in penam aliquis delicti, v.g. ob malam administrationem Sacramentorum cum violatione censuræ contractæ, quæ hæc sunt, ab Apostolico à fide, ob Clerici percussorem, an scilicet possit absolvi per bullam.

Respondendo. Affirmant Leander, de irreg. disp. 27. q. 3. aliique apud Dianam, p. 1. tr. 11. re. 27. scilicet paucum probabile, excipiunt tamen iidem, imò & omnes, quos legi (legi autem non paucos) irregularitatem ex delicto homicidii, vel mutilationis, quia huic irreg. latet, vel semper est annexa indecentia, ut aliqui philosophantur, vel ut alii, quia saltem ita uti ipso, & praxi in Ecclesia propter ejus delicti enormitatem, & scandalosam conditionem, introducunt legem est.

7. Verum omnino puto, esse absolute de omnibus negandum cum Suarez de cens. disp. 1. sess. 13. n. 6. Leand. l. c. Castrop. l. c. n. 5. aliisque.

Ratio autem est, quia eas censuras tollere potest sola, & olim, ad summum eas penas, quæ impediunt receptionem Eucharistiæ, vel Sacramenti poenitentiae ut notat l. c. Suarez, & significant illa bullæ verba (quæ prius indulgentiam fideles consequuntur, &c.) non autem aliàs, quæ non impediunt ejusmodi receptionem, de quibus loquimur. Adde in bullis recentioribus, ut notat Leander l. c. ablatum esse illud, ut possit absolvi à penis, adde item rationem, quam affert Henriquez l. 7. c. 13. n. 6. quia inquit, in bulla, ut patet ex ejus tenore nulla datur potestas confessario ad dispensandum, sed solum ad absolvendum. At irregularitas, ut etiam suspensio, quæ sit pena, per dispensationem tolluntur, non per absolutionem, ergo potestas concessa prædicto confessario ad eas non extenditur. Scio aliquando absolutiones largi sumi pro dispensatione sed hic in clausula hæc bullæ ubi agitur de absolutione à peccatis, & à reservatis, ex ipso bullæ contextu colligimus, nomen absolutionis proprie sumi.

§. VII. Satisfacta Parte.

1. **Q**uamvis aliquando contrahi possit excommunicatio sine læsione partis: ut est v.g. excommunicatio ob peccatum hæresis, unde tunc nulla erit satisfactio exposcenda, sed solum emendationis propositum; tamen non raro adest partis læsio, v.g. in percussione Clerici. Nomine igitur satisfactionis intelligitur restitutio

curio pecunie, vel fame, vel honoris, quæ parti læsa debetur, ut notat Suar. de *Confessis* lib. 5. de pen. c. 12. §. 4. n. 12. à me citatus.

2. Hinc fit, ut pœna pecuniaria si forte debeatur Fisco, vel Notario non veniat in hæc præsentem considerationem, quia prædicti hic non sunt pars læsa.

3. Hinc etiam, quamvis plures in percussione religionis partem læsam judicent, esse religionem, sive ejus prælatum, tamen satis probabiliter multi, quos citant & sequuntur Verricelli, & Leander item *ibid.* num. 14. à me citati, putant non esse, nisi ipsum Religiosum percussum cui satisfaciendum sit, idque in utroque foro, si enim ipse percussus fuit, ipse pars læsa est. Confirmatur, quia quando dicitur, *concorda parte*, non intelligitur Respublica, sed persona particularis: Confirmatur iterum, quia si in casu dicto excommunicationis pars læsa esset publica potestas, seu prælatus, certe esset Ecclesia, vel Pontifex, qui excommunicationem contra prædictam percussorem tulit: Atqui Pontifex, dum concedit, ut quis absolvetur, jam ipse condonat.

4. Iam vero quoniam certum est, te antequam impendas absolutionem, sive ex vi bullæ, sive ex vi cuiuscumque facultatis, debere sub mortali exigere à penitente, ut satisfaciatur, vel reddendo ablatum, vel compensando injuriam factam, vel remissionem à parte læsa obtinendo, quaeritur primo, quid faciendum in praxi, si ea nullatenus exhiberi possit, sive ob impotentiam Penitentis, sive ob dubium, quod forte veritur de qualitate satisfactionis sive ob oblationem læsæ personæ quæ non est contenta satisfactione rationabili ipsi oblata, sive ob quid simile.

5. Respond. Quando impotentia non solum est præsens, sed moraliter certo prævidetur semper esse futura, nihil requirendum à penitente; nam res frustranea requireretur. At vero quando potentia probabiliter futura sit; si loquamur pro foro externo, debet penitens antequam absolvetur, præmittere cautionem de satisfaciendo, id est, debet dare vel pignus, vel fidejussorem; vel si ea non possit, debet juramentum proferre, quod satisfacies, ut nimirum certa sit promissa satisfactio.

At si loquamur pro foro Sacramentali, seu conscientie, quamvis Delug. de pen. d. 20. n. 204. cum aliis multis eandem cautionem requirat, quia sine distinctione de ea præmittenda Canones loquuntur; nihilominus alii cum Trullench. in bull. l. 1. c. 7. §. 2. dub. 12. alios citante, eam non esse necessariam probabiliter docent. Excipe delictum dandi causam interdicto, quando in periculo mortis conceditur delinquenti Sacramentum penitentiae; de qua re in *tract. de interdicto*. Ratio autem quod pro foro Sacramentali non sit necessarium juramentum, &c. sed sufficiat seria promissio in casibus prædictis est, quia illa cautio, sive pignoratitia, sive fidejussoria, sive juratoria pro solo foro externo imposita à Sacris Canonibus esse videtur, si quidem similes cautiones exproce-
re, ut plurimum illi solent, quando de rebus ad exteriorum Ecclesiarum pertinentibus, disponunt. Sufficiet ergo tunc, si Penitens habeat propositum satisfaciendi, quando poterit, & sic, tum valide, tum licite per bullam, vel similem facultatem absolvetur.

6. Nota autem ex Ludovico à Cruce in bull. d. 1. c. 4. dub. 8. si forte is excommunicatione absolutus non servet promissionem, scilicet non satisfaciatur, cum poterit, licet peccet, non tamen reincidente in ullam excommunicationem, quia à nullo jure imponitur hæc reincidentia contra non satisfaciendum.

7. Quaeritur Secundò. Quid si præmitti potest satisfactio, & non præmittitur? Respondeo certe tunc, per se loquendo, & tu confessarius peccas, & penitens ut habet Leander. *tr. 3. de excom. d. 17. §. 3. quest. 90.* Tu quia dees muneri tuo, imò etiam, quia aliquando nocet parti, cum post absolutionem difficilius exhiberi soleat sa-

tisfactio. Penitens, quia differt notabiliter, & sine causa (ut hic supponimus) reddere id, quod debet, injuste retines sive rem, sive famam, sive honorem alie-

num.

8. Dixi (per se loquendo) nam talis esse posset penitens, talesque circumstantie, ut confessarius deberet esse contentus solo proposito restituendi, seu satisfaciendi, etiam si antea, sæpe jussus neglexerit. Et Molina quidem apud Dicastillum, lib. 2. de *restit.* exemplum adhibet ut; si confessarius non leviter credat, penitentem reipsa restitutum statim sine mora, quia non ea acrimonia fuerit illi iusta restitutio in aliis confessionibus, vel si aliæ adfuerint circumstantie ad id credendum; præsertim si iungatur illi, ut non prius accedat ad Eucharistiam, quam restituat; adhibe autem hic illam exceptionem de dantibus causam interdicto, quam modo numer. 5. innuimus.

9. Quaeritur Tertio, quando Bulla Cruciatæ requiritur, ut excommunicationis absolutio non concedatur, nisi satisfacta parte, & si ea propter inadvertentiam, vel propter aliud conferatur ante promissam satisfactionem, conferatur valide, nam, an licite, jam dictum est modo.

Respondeo. Ut universaliter decidatur, an, non satisfacta parte valide conferatur hæc absolutio quando adest pars læsa, distinguendum est. Nam si conferatur à Superiore, valide confertur: siquidem satisfactio non est pars essentialis absolutionis excommunicationis. Si vero conferatur à Delegato ipsius, erit subdistinguedum. Si enim ejusmodi delegatus detur absoluta facultas absolvendi excommunicationem, idem dic, quod dictum de Superiore est. Verum, si delegatus detur ejusmodi facultas cum prædicta clausula, *satisfacta parte*, duplex est sententia.

10. Prima negat, valide confertur ejusmodi absolutionem, quia satisfactio in hoc modo delegandi exigitur per modum conditionis: at conditione non servata, in irritum abit concessio. Major probatur ex illa communi doctrina, quod Ablativus absolutus, qualis est ille (*satisfacta parte*) resolvitur in conditionem, (*si parti satisfeceris*). Ita tenent apud Castrop. de bull. p. 8. §. 5. n. 6. & apud Dian. p. 5. tr. 9. ref. 12.

11. Secunda quam sequitur Layman. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 6. num. 8. cum multis, affirmat, confertur valide; quia quoties in delegatione exprimitur ea forma, quæ à jure communi requiritur, non aliter requiritur, quam requirit ipsum jus, nisi aliter in concessione delegationis exprimitur.

Sed in jure communi exigitur quidem satisfactio, ut licite ejusmodi delegatio exerceatur, at, non ut valide: in nullo enim jure aliter, ac dicimus, invenies, ergo &c. Vtraque ex his sententiis probabilis est, & ita tandem pronuntiat Ludov. à Cruce, in bull. d. 1. cap. 4. dubit. 6. quamvis addat, priorem sententiam esse in praxi sequendam.

12. Dixi (*nisi aliter exprimitur*), nam si in concessione delegationis dicatur (*si non satisfacta fuerit, irrita sit concessio, irrita sit absolutio, nulla, invalida*) Absolutionem invalidam fore, certum est, quia illa expressio indicat aliquid plus requiri quam à solo jure requiritur.

13. Cum ergo in bulla Cruciatæ, ut etiam in facultatibus concessis regularibus absolvendi excommunicationem ponatur quidem illa clausula (*satisfacta parte*) sed sine aliis verbis expresse irritantibus, probabile satis erit, validam fore absolutionem, parte condum satisfacta.

§. VIII. In foro interno.

1. Quamvis non pauci afferant absolutionem excommunicationis ex vi bullæ habitam prodesse etiam pro foro externo, quia concessio bullæ est absoluta,

soluta, nec restricta ad aliquem forum, ut tenet Vega, Gasias, & alij apud Castropalaam pro citandum; vera tamen sententia est, non potesse, nisi pro foro interno. Excipe ea, quæ mox dicam à n. 5. Ita tenent Sanch. Toler. Suarez, alijque communiter apud Castropalaam, *de bull. p. 8. §. 5. num. 9*. Ratio huius veræ sententiæ est, quia intentio Pontificis concedentis, per huiusmodi absolutionem censurarum, est, ut cum pura conscientia possint fideles ad Sacram Eucharistiam accedere, & indulgentiam acquirere, ad quod certè satis, superque est absolutio pro foro interno.

2. Confirmatur, quia incredibile est Summum Pontificem voluisse concedere cuicunque confessario tantam potestatem, per quam eluderentur; & perturbarentur, immò & contemnerentur Tribunalia Ecclesiastica.

3. Confirmatur iterum, quia hodie extat Bulla Cruciatæ concessa ab Urbano VIII. ubi declaratur, Bullæ hoc Privilegium suffragari in foro conscientie tantum, ut late habes multis citatis apud Dianam, *part. 11. tr. 2. resol. 62.*

4. At inquires, quid sit, seu quam utilitatem conferat hæc absolutio excommunicationis pro foro interno duntaxat.

Respondeo. Qui sic est absolutus coram Deo & in rei veritate liber sit ab excommunicatione, unde potest se gerere, sicut se gerunt ceteri fideles non excommunicati. Sed ita, ut quoad actiones externas, & præsertim, quoad subeundum iudicium iudicis Ecclesiastici, sit perinde, ac si absolutus nullatenus fuisset.

5. Qui igitur est excommunicatus excommunicatione occulta, & deinde legitime absolutus in foro conscientie duntaxat, se poterit gerere, ut non excommunicatus, in omnibus actibus tum publicis, tum privatis, nam excommunicatione coram Deo caret, & quia excommunicatio erat occulta, nihil erit scandalum coram hominibus. At quando excommunicatio non est occulta, sed deducta ad forum externum, tunc si absolvaris in foro tantum interno (quod solum licebit in casibus dictis supra §. 6. à num. 2.) Primò caute te gerere debes in actionibus externis. Secundò, à iudicio externo Ecclesiæ liber non eris. Quæ duo si alia duo addam, satis lectoribus fient manifesta.

6. Primum. Absolutus in foro conscientie ab excommunicatione aliis nota, potest se immiscere tum humanis, tum divinis, sed non cum aliorum scandalo. id est, non coram iis, qui excommunicationem sciunt, & nesciunt absolutionem.

7. Quid si iis dicam & probem, me esse absolutum per bullam v.g. Respondeo, adhuc te peccare, si coram eisdem publice, & indifferenter te geras, quia sic videaris contemnere Ecclesiam, quæ te pro excommunicato in foro externo habet: at si caute, & coram paucis, qui tuæ sint conscientie absolutionis, te ingeras, non peccas, quia sic prædictus contemptus non intervenit. Lege Suarezium, *4. de relig. tr. 10. l. 9. c. 2. n. 36.*

8. Quid si denique tua excommunicatio sit aliquibus cognita, sed non fuit deducta ad forum externum.

Respondeo, Tunc sane potes, etiam te gerere, ut non excommunicatum coram iis, qui sciunt tuam absolutionem, quia tunc nullus est contemptus.

9. Alterum, quod addere modo promisi, illud est. Quamvis in foro conscientie sis absolutus, potest nihilominus contra te iudex procedere, ac si absolutus non fuisses, idque tum ob delictum; ob quod in excommunicationem incidisti, tum ob ipsam excommunicationem, tum ob actiones externas prohibitas quas forte post dictam fori interni absolutionem cum peccato gessim. Quare poterit iudex procedere ad te denunciandum, ut excommunicatum, ad finem, ut videris ab aliis, & si forte publice celebrasti Missas, vel obtinuisti beneficium post dictam absolutionem, te declarare irregularem, & privatum beneficio.

10. Dixi (cum peccato, & publice) nihil enim minus, si ipsi consistet eiusmodi absolutio, ut ita loquar, privata, non possit procedere contra sic absolutum ob communicationem cum fidelibus, celebrandisque Missarum, vel impetrationem beneficii, si hæc facta fuerint cum moderatione dicta n. 4. & 5. ubi enim non est delictum, non potest iudex urgere ad penam. Imò, ut notat ibidem Suarez, pro aliis actionibus peccaminosis, poterit quidem illius punire, sed minus, quantum scilicet præcisè est necessarium, ad satisfactionem legali per illum dati.

Potest tamen dictus iudex procedens ex officio, non tamen, si contra instet pars quæ legitime contradicere debet, mitem præbere cum eiusmodi privatam absolutionem, quando ipsa iudici moraliter constat absolutio. Potest tamen illum excusare, potest illum non denunciare excommunicatum, potest non declarare irregularem, nec beneficii privatum, potest repellere accusationem procuratoris secularis contra eum forte instantis: uno verbo, potest esse contentus illa absolutione, aliamque nequaquam requirere, ita Coninch, alijque apud Dianam, *p. 11. tr. 2. resol. 62.*

11. Si roges, per quid iudici constabit de dicta absolutione? Respondeo, vel per testificationem fide dignam vel per schedulam confessarii testantis, scilicet absolvisse vigore bullæ. Hanc autem schedulam ad solam penitentis instantiam facere poterit confessarius, & scilicet confessionis sigillum violat, & quidem quomodo schedulam in re nostra fidem facere, docet Suarez, *op. cit. diff. 7. sect. 5. n. 26.* de qua multa habes apud Dianam, *p. 11. tr. 2. resol. 62.*

Notat autem Filliucius, *tr. 11. c. 11. n. 29;* cum potest quidem à confessario dicto modo scribi, sed ratio, & non nisi ex rationabili causa. Quod posterius ego intelligo, quando est timor, seu periculum, ne ea abutatur penitens, contemnendo, procurare absolutionem pro foro externo, scilicet, cur danda non sit.

§. IX. Tres Notationes ad prædicta facientes.

1. Hæc denique tria sunt notanda. Primo potest absolvi quempiam virtute bullæ, etiam in ea confidentiam peccaret, non verò per eandem potest componi in male ablatis ex eiusdem confidentia. Ratio est, quia id in bulla compositionis expresse prohibetur, quod non prohibetur in hac bulla.

2. Notandum Secundò, in Summario bullæ post formulam absolutionis, qua uti potest confessarius, quando absolvit virtute Bullæ à casibus, vel excommunicationibus reservatis. Sed consulo dixi (potest) non tenet est huiusmodi formula de substantia absolutionis, cum satis sit formula absolutionis ordinaria cum intentione ad solvendi iuxta tenorem, & facultatem bullæ, ut videtur Nuñez allatus à Gallego, *de bull. c. 14. d. 14.* Imò, quo ad excommunicationem, etiam satis sunt, quælibet verba illam absolutionem significaverint.

3. Notandum tertio, certum esse ut notat Sanchez, *l. 1. marr. d. 16. n. 11.* cum aliis, per se non esse necessarium ut iis, qui absolvendus est ab excommunicatione constitutus sua peccata, & simul à peccatis, & ab excommunicatione absolvarur. Absolutio enim excommunicationis non est Sacramentalis: tamen quia ut licite tu eam recipias, debes habere propositum parendi mandatis Ecclesiæ, id est non committendi in posterum eam actionem cuius tua excommunicatio annexa est: hoc verò propositum, & similia requisita, tanquam dispositiones, ad recipiendam absolutionem excommunicationis, melius ponuntur in Sacramento ipso penitentia, id est illa regulariter intra hoc Sacramentum, sed ante absolutionem peccatorum conferenda erit, nec extra illud, nisi notabili causa sic persuadente.

Dixi autem per se, nam si facultas, quæ tibi censurario data fortasse est, absolvi excommunicationem reservatam.

reservatam, est concessa cum hac formula *ut absolvat intra ipsum Sacramentum penitentiae*, vel sub hac, *in foro Sacramentali*, tunc certe invalide conferretur absolutio- nem extra, ut ex se patet.

4. Sed ecce difficultas in casu nostrae bullae. Quandoquidem in ipsa dicitur, ut confessarius solum absol- vat pro foro interno, quæro, an hæc clausula velit, ab- solutionem excommunicationis, vi bullæ dandam esse intra confessionem Sacramentalem ita necessario, ut ex- tra, invalide conferatur.

Respondeo, non ita esse intelligendum. Quare vali- da erit absolutio excommunicationis vi bullæ collata extra Sacramentum penitentiae. Ratio est, quia illud *in foro interno*, quod requirit bulla, significat, absolutio- nem valere, quoad forum conscientiae, & coram Deo, non autem significat, debere absolutionem dari in foro Sacramentali, ut late videri poterit apud Sanchez, l. 8. *matr. d. 16. num. 11. & d. 30. n. 1. & Suarez, tom. 4. de relig. l. 9. cap. 2. n. 17.*

CAPUT XII.

De sexto Bullæ Privilegio, hoc est, de indulgentia quæ in hac clausula undecima conceditur, semel in vita, & semel in morte.

§. I. Semel in vita.

1. **T**ertio Præaxis accipiendæ, sive acquirendæ hujus Indulgentiæ, (quæ semel tantum, anno bullæ durante, acquiritur, sed iterum eodem anno cum se- cunda bulla, non vero tertio cum tertia) est, ut confessarius ab aliquo ordinario modo dicto approbatus, ele- ctus à penitente habente bullam, die quocunque quem ipse penitens voluerit, confessionem penitentis audiat, illumque à peccatis absolvat, & indulgentiam hanc ipsi immediate post absolutionem applicet. Ita Mendo *d. 27. de Bull. cap. 2. num. 18.* dicendo hæc vel similia verba. *Ego tibi applico Indulgentiam plenariam, quam ex Bulla tibi concedit Summus Pontifex in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Potest etiam applicare in ipsa ab- solutione, hoc est per ipsa verba absolutionis Sacra- mentalis habens intentionem absolvendæ Penitentem à culpis, & à penis. Ita Suar, *tom. 4. in 3. p. d. 50. sect. 1. num. 8.*

2. Dixi (*tutior*) nam in collatione hujus indulgen- tiæ duo sunt, de quibus Doctores non conveniunt, ut mox videbitur, at sub prædicta praxi conveniunt omnes.

Primo igitur non conveniunt, an hæc applicatio requiratur fieri in ipso Sacramento penitentiae, an possit etiam extra, hoc est, quamvis penitens non con- fiteatur.

Respondeo, Requiritur actualis confessio, docet Trullench. in Bull. l. 1. §. 7. d. 19. n. 4. nisi forte, ob piam in- terpretationem de voluntate Pontificis, aliud præsume- retur, quando Penitens incidit in phrænesim, vel mor- bum, qui ipsi impediatur usum rationis: Ratio autem quod requiratur per se confessio est, inquit, quia Ponti- fex sic omnino disponit copulative. *Vi possit habens bul- lam eligere confessarium, & à quo indulgentiam obtineat.* Ita etiam tenet Galleg. *claus. 9. dub. 109.* dicens, esse leve fundamentum eorum, qui non requirunt.

At plures, inter quos est Suarez & Fillius, eos- que citans Diana *p. l. r. 11. ref. 105.* docent, satis esse con- tritionem. Unde addunt, si penitens nullo mortali grave- tur, nullam requiri tunc confessionem, sed posse in eo ca- su confessarium sine alio requisito applicare Indulgen- tiam. Ratio est, (ajunt) quia Pontifex tunc requirit con- fessionem, quando dando necessario est simul, & copula- tive absolutio cum Indulgentia, quod evenit, quando

Penitens non est in statu gratiæ, non vero quando dis- junctivè sola indulgentia concedenda est, quod evenit, quando penitens peccato lethali caret, atque adeo in gratiæ statu versatur.

4. Utraque sententia est probabilis, quia utrumque sensum Bullæ verba habere possunt, sed, ut liquet ex se, prior est tutior: unde & tutius erit, penitentem debere esse præsentem; nam si non esset necessaria aqualis con- fessio, profecto hæc Indulgentia, (ut notat Bardi *de bull. p. 2. tr. 4. c. 5. sect. 4. n. 15.*) applicari absenti posset.

5. Secundo non conveniunt Doctores, an confessa- rius debeat esse approbatus ab Ordinario, an satis sit, si sit purus Sacerdos: Respondeo. Certe si applicatio hæc debeat necessario fieri sub actuali confessione, approba- tio in confessario requiritur, saltem quando penitens debet absolvi à mortalibus, secus, satis fortasse erit pu- rus Sacerdos, quia ubi nulla, vel solum venialium con- fessio exhibenda est, non est necessaria approbatio.

6. Sed jam vides, sicuti in doctrina n. 3. præcedentis, requirente confessionem, prior sententia tutior sit, ita & hic, esse tutius, requiri approbationem.

7. Illud certe nullo modo est sustinendum, quia suffi- cere quencunque Clericam, vel Laicum, vel seipsum, si alius desit, nullo, inquam, modo, quia in hac indulgentia acquirenda in vita (nam alia erit ratio de acquirenda in morte, ut mox §. sequenti dicitur) clare Pontifex re- quirat confessarium, vel saltem Sacerdotem, & quidem distinctum, seu alium ab ipso Penitente.

§. II. Indulgentia semel in morte.

1. **P**raxi acquirendæ hujus Indulgentiæ, & quidem Plenariæ, partim est similis, partim dissimilis præcedente, quæ acquiritur in vita. Nam aliud est dicen- dum si quis moriatur ex morte non repentina, sed cum spatio alicujus usus rationis, aliud, si repentina, sine ullo spatio.

2. Si prius, id est, si quis constitutus in articulo mor- tis, vel in ejus periculo, (id quod late explicui lib. 5. de penit. tr. de casibus reserv. c. 12. §. 2. d. n. 37. quoque breviter est illud, quando quis in magna versatur proximæ mor- tis probabilitate.) Si quis, inquam, ita constitutus confi- teri potest, confiteatur, & tunc confessarius illum absol- vat, simulque impertiatur Indulgentiam, similibus ver- bis, quibus usus est supra §. præced. n. 1. in vita. Ego tibi applico, &c.

3. Si posterius, id est si à repentina morte invadatur nec possit habere confessarium, sive ob absentiam Sacer- dotum, sive ob aliam causam, nec fuerit negligens ad agendam penitentiam de suis peccatis ob fiduciam hujus indulgentiæ, ipse moribundus, si sit contritus, vel si nullo gravetur mortali peccato, ex se, sine alterius mi- nisterio, seu alterius applicatione, & sine alia oratione sibi Indulgentiam plenariam applicet, seu acquirere in- tendat, nam tunc illam consequetur.

4. Hoc privilegium non est in clausula hac undeci- ma, quam præ manibus habemus, sed infra, hic tamen illud ponimus ob doctrinæ conjunctionem. Verba Pon- tificis hæc sunt.

Item si dicto anno durante, contingat per repentinam mortem, vel confessariorum absentiam sine confes- sione decedere, modo contriti decesserint (*intellige mo- do in gratia decesserint: nam cum Bardi l. c. n. 29. non puto habenti solum Venialia opus esse de his confiteri*) & prius statuto tempore conf. f. fuerint, neque hujus confessionis fiducia negligentes fuerint, Plena- riam, ut supra, consequantur.

5. His habitis. Inquires primo. Si quis semel in peri- culo dicto acquisierit indulgentiam, potestne in alio pe- riculo ejusdem anni, servatis dictis conditionibus, ite- rum acquirere.

Respondeo, non posse, quia jam hoc privilegium ha- buit suum effectum, ergo redire sine nova concessione